

«Методи, інструменти та технології партисипації: діалог та партнерство з громадськістю»

Перелік питань для вивчення теми

- Діалог із громадськістю – сутнісні та практичні аспекти.
- Партнерство влади і громади: співпраця та делегування повноважень. Міжнародний та український досвід.
- Участь, співпраця, уповноваження громадськості у «спектрі громадської участі».
- Типологія інструментів участі за Геном Роу та Лінн Фрюер.
- Форми діалогу та співпраці влади і громади. Міжнародний досвід застосування.
- Громадські ради при ОМС.
- Міські зібрання 21-го сторіччя (Town Hall Meeting, модель Нової Англії).
- Інституції з підтримки громадянського суспільства.
- «Напрямки залучення» Національної коаліції діалогу і свободи США.
- «Кодекс рекомендованих норм громадянської участі в процесі прийняття рішень» Ради Європи.
- Партнерство влади і громади: проблеми і недоліки.

Діалог місцевої влади і громади

Діалог як спосіб побудови відносин дає можливість висловити свою точку зору та почути точку зору іншої людини.

Основними ознаками діалогу є намір, цілеспрямованість, правила ведення розмови.

Діалог-полеміка – це не звичайна суперечка, а публічне обговорення, у якому є конфронтація, протистояння сторін, ідей і поглядів. Отже, полеміка – боротьба принципово протилежних думок щодо того чи іншого питання; публічний спір з метою захистити, відстояти свої погляди, а також спростувати думку опонента.

Там, де не налагоджено ефективну комунікацію між зацікавленими сторонами, завжди наростає конфлікт. Потрібні відкриті майданчики для обговорень.

Як місцевій владі розмовляти з жителями громади? Як формувати у мешканців спроможність не лише очікувати якихось дій, а й ініціювати процеси розгляду та ухвалення рішень, які їх стосуються?

Ефективний діалог між владою і громадою є дієвою демократичною процедурою, яка передує ухваленню рішень на місцевому рівні.

Суперечка та діалог: чим відрізняються

СУПЕРЕЧКА	ДІАЛОГ
Мета – «виграти» суперечку, стверджуючи власні погляди та дискредитуючи погляди інших людей.	Мета – зрозуміти погляди, які відрізняються від власних, і подивитись на предмет обговорення під іншим кутом.
Люди слухають інших, щоб знайти помилки в їхній аргументації.	Люди слухають одне одного, щоб зрозуміти як їхній особистий досвід сформував їхні переконання.
Люди критикують досвід інших як викривлений і такий, що не має цінності.	Люди приймають досвід інших як цінний та справжній.
Люди виглядають так, ніби вони докладають зусиль, щоб у жодному разі не змінити власні погляди щодо предмету обговорення.	Люди виглядають достатньо відкритими до змін власного розуміння предмету обговорення.
Люди говорять на основі припущень про позиції та мотивацію інших людей.	Люди ведуть розмову переважно про власне розуміння та діляться досвідом.
Люди протиставляють власні погляди одне одному і намагаються доводити, що їх співрозмовник не правий.	Люди працюють разом заради пошуку спільного розуміння.
Сильні емоції, такі як гнів, часто використовуються, щоб залякати співрозмовника.	Сильні емоції, такі як гнів або сум, доречні тоді, коли вони передають інтенсивність досвіду або переконання.

Партнерство влади і громади

Партнер – це агент, особа чи організація, які приєднуються до іншого для досягнення спільної мети. Партнери утворюють товариство, в якому визначаються права та обов'язки кожної сторони.

- Партнерство влади і громади – це форма взаємодії між органами публічної влади та громадськими організаціями, групами та ініціативами, яка передбачає спільне визначення проблем, цілей, ресурсів та відповідальності за їхнє розв'язання та досягнення.
- Партнерство влади і громади сприяє підвищенню ефективності, прозорості, довіри та легітимності управління на місцевому рівні, а також зміцненню громадянського суспільства та демократичних цінностей.
- Партнерство влади і громади може мати різні форми та рівні, залежно від ступеня залучення та впливу громадян на прийняття рішень.

Партнерство влади і громади: співпраця та делегування повноважень

У компетенції органів місцевого самоврядування є питання, які швидше й дешевше можуть вирішити саме неурядові громадські організації.

Механізм делегування повноважень є дуже дієвим та апробований у різних країнах світу.

Два основні типи співпраці: секторна і системна.

Перший тип переважно стосується короткотермінових проєктів соціального спрямування, другий націлений на створення норм і правил довгострокової співпраці між місцевим самоврядуванням і неурядовими громадськими організаціями в усіх сферах, що стосуються життя тієї чи іншої територіальної спільноти.

Досвід Польщі

У Польщі діє система, коли один відсоток від податків йде на фінансування діяльності НУО. Ресурси виділяють на роботу в соціальній сфері для вирішення конкретних завдань.

Форми взаємодії у рамках системної співпраці:

- спільні консультації щодо прийняття тих чи інших рішень, що стосуються життя громади;
- участь неурядових громадських організацій у спільному визначенні стратегії місцевого розвитку, зокрема – регіональних планів розвитку;
- окреслення умов і процедури формування дотацій з місцевого бюджету на програми неурядових громадських організацій, що мають на меті реалізацію інноваційних проєктів у межах місцевої громади;
- участь неурядових громадських організацій в тендерах на виконання тих чи інших публічних завдань;
- формування місцевих законопроєктів (рішень місцевих рад), які комплексно окреслюють цілі, механізми і форми співпраці самоврядування і неурядових громадських організацій;
- неурядова громадська організація набуває право використання ресурсів місцевої інфраструктури, інформації, експертів, інформаційних каналів тощо.

Програма співпраці одиниць територіального самоуправління і неурядових організацій Польщі

Окреслено 24 основні напрями співпраці ОГС і місцевої влади в галузях:

- суспільної допомоги (бідним і недієздатним особам);
- благодійної діяльності;
- підтримки традицій і культури поляків;
- турбота про збереження «польськості»;
- турбота про національні меншини;
- охорона і пропаганда здорового способу життя;
- боротьба з безробіттям;
- забезпечення прав жінок;
- охорона довкілля;
- пропаганда захисту батьківщини тощо.

Делегування повноважень від влади до громадських організацій:

- Делегування повноважень від влади до громадських організацій – дуже потужний інструмент підвищення якості надання соціальних послуг.
- Це світова практика, яка є вигідною з економічного погляду.
- З її допомогою можна зменшити видатки, мобілізувати громадський потенціал і кошти з інших джерел, у тому числі й міжнародних спонсорів.

- Неурядові організації залучають додаткові фінанси, тож владі не потрібно утримувати персонал, будівлю, оплачувати комунальні послуги, опалення та освітлення.
- Делегування повноважень від влади до громадських організацій – це можливість, не збільшуючи кількості чиновників та не витрачаючи кошти на зарплати посадовців, поліпшити якість життя громадян.
- Громадські організації формують люди, для яких це не просто робота, а покликання – вони вкладають в це власний час, кошти і душу. Саме тому їхня мотивація та ефективність набагато вищі.
- Держава ж залишає за собою контролюючу функцію, функцію замовника та суб'єкта, який визначає потрібний спектр послуг.

Делегування повноважень: досвід Сумської ОДА

На Сумщині впровадили механізм соціального замовлення послуг неурядових організацій.

Комунальні заклади та структурні підрозділи Сумської ОДА закупили соціальні послуги в неурядових організацій за кошти обласного бюджету.

Відтоді люди, які здійснювали свою діяльність лише на власному ентузіазмі (або за кошти донорів), почали займатися цим ще й тому, що обласна влада замовила їм це як послугу.

Напрямки співпраці:

- зміцнення системи громадського здоров'я;
- соціальна адаптація воїнів АТО;
- інформаційні послуги громадянам, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- створення системи позашкільної освіти та дозвілля.

Найбільш вдалою стала співпраця Обласного наркологічного диспансеру та громадської організації «Клуб «Шанс».

Співпраця Обласного наркологічного диспансеру та громадської організації «Клуб «Шанс»

У рамках програми співпраці ГО супроводжували 230 хворих на опіоїдну залежність, які є пацієнтами замісної підтримувальної терапії – надавали їм консультацію, психологічну та юридичну підтримку, допомагали з працевлаштуванням та ресоціалізацією, працювали з їхніми близькими та рідними.

Від цього виграли всі сторони: наркодинспансер отримав соціальний супровід своїх пацієнтів, який вони раніше не могли забезпечити власноруч, громадська організація отримала кошти на реалізацію напрямку, а пацієнтів забезпечили якісними послугами.

Успішною була співпраця ОДА із Громадським фондом «Суми»

Вони опікуються соціальним супроводом учасників бойових дій. Спільно вдалося реалізувати два проекти з інформаційної підтримки, а також психологічної реабілітації бійців і членів їхніх родин. При цьому було заощаджено багато бюджетних коштів.

«Спектр громадської участі» Міжнародної асоціації громадської участі

Рівні участі	Залучення	Співпраця	Уповноваження
Мета участі громади	Працювати із громадою протягом усього процесу, аби пересвідчитися, що громадська думка була коректно зрозуміла і врахована	Працювати із громадою на засадах повноправного партнерства в кожному з етапів прийняття рішень, включно з розробкою альтернатив і визначенням найкращих рішень	Громада бере остаточне прийняття рішень в свої руки
Обіцянка влади	Ми будемо працювати з вами, аби впевнитися в тому, що висловлені вами пропозиції та зауваження прямо відображаються в розроблених альтернативах, і пояснювати, як ваші коментарі впливають на прийняття остаточних рішень	Ми будемо звертатися безпосередньо до вас за порадами та новими ідеями для прийняття рішень. Ми будемо максимально використовувати ваші поради і рекомендації для прийняття остаточного рішення	Ми втілюємо в життя ті рішення, які приймаєте ви
Приклади інструментів	Майстерні (воркшопи), дорадче опитування (deliberative polling)	Громадські комітети, заходи консенсусу (наприклад, consensus conference), учасницьке прийняття рішень	Громадське журі (citizen jury), делеговані рішення, бюлетені

Типологія інструментів участі за Геном Роу та Лінн Фрюер

Три рівні залучення: комунікація; консультація; участь (4 типи).

Участь. Тип 1

<ul style="list-style-type: none"> ☐ Інструменти цього типу характеризуються: <ul style="list-style-type: none"> • контрольованим добором учасників, груповими дискусіями з можливістю контакту віч-на-віч; • необмеженими (невимушеними) відповідями учасників; • гнучкою інформацією від організаторів, які зазвичай виступають у якості експертів і готові відповідати на питання громади протягом кількадечного заходу. ☐ Висновки, отримані після роботи з групою, можуть бути неструктуровані і залежати від низки соціальних та психологічних факторів групи. ☐ В цих інструментах: <ul style="list-style-type: none"> • організатор формулює проблему і основні питання, які будуть винесені на розгляд журі; • випадковим чином вибираються 15-25 громадян, які представляють населення за статтю, віком, професійним статусом і відношенням до певної проблеми; • група кілька днів вивчає матеріали, надані експертами, заслуховує фахівців, які представляють різні погляди, отримує всю необхідну інформацію і разом обмірковує рішення; • учасники формують звіт або виносять вердикт, в який включають відповіді на основні запитання, а також свої рекомендації з доопрацювання проєкту і публічно оголошують результати. 	<p>Воркшоп, майстерня прямої дії (action planning workshop);</p> <p>громадське журі; консенсусна конференція</p>
--	--

Тип 2

За своєю структурою ці інструменти нагадують I тип, лише з тою різницею, що тут немає полегшення процесу отримання інформації. У прикладах, поданих тут, використовуються малі групи учасників (представників громади), яких залучають до прийняття рішень і які вже мають готові знання і доступ до всієї інформації, необхідної задля розв'язання проблеми.

Договірна нормотворчість; спеціальна комісія (task force)

Тип 3

Схожий на тип I, але з тією суттєвою відмінністю, що збір думок тут структурований. У випадку дорадчого опитування відібрані учасники опитуються двічі – до і після обговорення проблеми (і опитування експертів); що забезпечує добре структурований збір думок.

У випадку німецьких планувальних осередків є тенденція до використання різних способів прийняття рішення для забезпечення структурованого розгляду і оцінки різних варіантів.

Дорадче опитування; планувальні осередки

Тип 4

Цей тип відрізняється від інших в кількох вимірах. Важливою ознакою є те, що відбір учасників є неконтрольованим і немає полегшення процесу пригадування інформації, при цьому збір думок є структурованим. Типовим прикладом є міське зібрання (town hall meeting, модель Нової Англії), в якому зібрання думок містян (голосування) проводиться після дебатів між учасниками-самовисуванцями.

Міське зібрання з голосуванням

Форми діалогу та співпраці влади і громади

Консультативні групи:

- Вибрані учасники беруть участь в обговоренні для ухвалення рішень з визначеної теми.
- Можна запросити окремих громадян, як-от експертів чи представників інститутів громадянського суспільства, стати членами консультативних органів.

Створення консультативних органів характерно для Фінляндії; їхнє основне завдання – оцінювання урядової політики або державних програм.

Дорадчі комітети як форум для консультацій на постійній основі

Комітети, які складаються із представників громадськості, запрошених органами влади для забезпечення широкого представництва різноманітних груп.

Наприклад, у Польщі національний дорадчий комітет надає поради уряду щодо державної політики та всіх питань, що стосуються неїездатних осіб. Данія створила 31 комітет із представниками заінтересованих сторін, кожний з яких покриває специфічну сферу політики Європейського Союзу.

Переваги та хибі дорадчого комітету/консультативної групи

Плюси. Дорадчі комітети/консультативні групи можуть бути особливо корисними під час розроблення рішень на основі консенсусу з комплексних питань, які передбачають розгляд багатьох проблем, що цікавлять громадян.

Мінуси. Без визначення конкретних завдань і результатів, які мають бути досягнуті, і термінів робота дорадчого комітету/групи може не забезпечити позитивного кінцевого результату.

Ефективність дорадчого комітету/групи може залежати від рівного представництва в ньому різноманітних верств населення (для уникнення домінування однієї групи над іншою).

Відкриті години:

- Цей інструмент дає змогу громадянам на регулярній основі зустрічатися та розмовляти з розробниками державної/місцевої політики.
- Дає змогу перебувати в безпосередньому контакті із представниками влади для донесення думки громадян.
- Зазвичай проводяться раз на тиждень. Графік проведення таких зустрічей розміщують на офіційних сайтах інституцій, інформаційних дошках у приміщеннях інституцій тощо.
- Громадяни можуть звертатися з особистими зверненнями або виступати представниками інтересів певної організації.

Плюси. Сприяють скасуванню меж між вищими посадовими особами і громадянами та ставлять їх на час обговорення на платформу партнерських стосунків. Такий безпосередній контакт дає змогу посадовцю зрозуміти настрої громади, оцінити рівень громадського задоволення урядовою/місцевою політикою, а громадянину – бути почутим.

Громадські панелі (citizens' panels)

Групи громадян, яких обирають на основі репрезентативної вибірки.

Влада на постійній основі проводить консультації із громадською панеллю через телефонні чи поштові дослідження, інтерв'ю чи семінари для отримання зворотного зв'язку щодо різноманітних урядових ініціатив.

У Великій Британії People's Panel складається з 5000 громадян, вибраних на випадковій основі, які представляють населення країни за віковою, статевую та регіональною ознаками.

Узгоджувальні конференції

Невеликі засідання (за складом подібні до фокус-групи), основне завдання яких – узгодження певного рішення проблеми або певного варіанта політики.

Організують узгоджувальні конференції заінтересовані органи влади на основі випадково вибору кандидатів для вирішення того чи іншого питання.

Цей інструмент широко застосовують у країнах, таких як Данія та Норвегія, які проводять узгоджувальні конференції з багатьох аспектів нових технологій, наприклад, генетично модифікованої їжі.

Інший приклад – проведення за ініціативи та сприяння Центру економічного та навколишнього розвитку Великої Британії національної узгоджувальної конференції щодо радіоактивних відходів.

Громадське журі

Цей інструмент дуже подібний до узгоджувальної конференції: теж на основі випадкового вибору кандидатів, однак відрізняється кількома ознаками.

Процес запитування відбувається як у залі суду, тобто відкритий для широкого загалу.

Сам процес запитування та обговорення набагато коротший у часі, а висновки не обов'язково повинні містити консенсус.

Процедура відкрита для всіх охочих (і нефакхівців з цього питання також).

Наприклад, у Франції громадське журі бере участь в аналізі та оцінюванні системи охорони здоров'я.

Плюси. Після проведення узгоджувальних конференцій або громадських журі можна отримати думку випадкових людей щодо урядового/місцевого рішення.

Мінуси. Під час таких консультацій буде дуже важко дійти одного узгодженого рішення.

Традиційні тристоронні комісії та спільні робочі групи

Ці інструменти дають змогу залучити вибрану групу експертів, представників НДО до спільних груп із представниками урядових структур.

Такі групи опрацьовують конкретні пропозиції щодо урядової політики.

Вони працюють самостійно, з певним ступенем закритості до моменту досягнення порозуміння між членами групи.

Результатом їхньої роботи можуть бути схвалення пропонованої політики або опрацювання альтернативного проекту закону, а також він може передбачати спільну реалізацію пропозиції, наприклад, за допомогою публічно-приватного партнерства.

Тристоронні комісії уряду, бізнесу та профспілок є традиційним інструментом вироблення політики для Австрії, Німеччини. У Польщі, наприклад, існує спільна комісія уряду та місцевого самоврядування, основне завдання якої – опрацювання проектів політичних рішень уряду, найважливіших для самоврядування, і реформа публічної адміністрації (жодної ініціативи у сфері самоврядування уряд не може схвалити без формальної згоди на це комісії).

«Відкриті» робочі групи

Цей інструмент використовує таку саму схему, що і тристоронні комісії та спільні робочі групи.

На противагу цим інструментам відкриті робочі групи працюють публічно (відкрито) і мають змогу залучати до обговорення широкий загал.

Наприклад, уряд Фландрії (Бельгія) створив спільні робочі групи із залученням представників асоціацій, які представляють або допомагають незахищеним верствам населення, для опрацювання політики у сфері подолання бідності та ресоціалізації.

Громадські форуми

Широке обговорення групами інтересів і представниками громадянського суспільства певної сфери політики чи питання.

Громадський форум є певною рамкою для спільного обговорення й опрацювання варіантів політики та забезпечення активного залучення широкого загалу.

Результат роботи – безпосередній внесок до формування урядової/місцевої політики.

Громадські форуми стають щоденною діяльністю, яку організують організації громадянського суспільства.

У Норвегії Молодіжний форум за демократію збирає молодь віком від 15 до 26 років, більшість з якої – представники молодіжних організацій. Форум визначає бар'єри, що стоять на перешкоді залучення молоді до політики, пропонують нові інструменти й заходи. Міністр сім'ї та молоді отримує безпосередньо пропозиції, опрацьовані форумом.

Оцінка заінтересованими сторонами

Цей інструмент дає змогу здійснити оцінку урядових політик представниками заінтересованих сторін та інституцій громадянського суспільства.

Уряд надає доступ до даних/інформації, необхідних для проведення аналізу, і бере на себе зобов'язання опублікувати результати оцінки.

Результати зазвичай містять аналіз наявної політики та рекомендації або пропозиції щодо змін.

Уряд Італії, наприклад, отримує оцінку своєї діяльності від асоціацій споживачів і використовує її результати для зміцнення стосунків з інституціями громадянського суспільства.

Громадські ради при ОМС

Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. №996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» рекомендує при утворенні громадських рад при органах місцевого самоврядування керуватися затвердженим цією постановою Типовим положенням.

Основними завданнями громадської ради при ОМС є:

- сприяння реалізації громадянами конституційного права самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- сприяння врахуванню органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації місцевої політики;
- сприяння залученню представників заінтересованих сторін до проведення консультацій із громадськістю та моніторингу результатів формування та реалізації місцевої політики;
- проведення відповідно до законодавства громадського моніторингу за діяльністю органу виконавчої влади;
- здійснення підготовки експертних пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів з питань формування та реалізації місцевої політики.

Завдання Громадської ради

- готує та подає органу виконавчої влади:
 - пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій із громадськістю;
 - пропозиції щодо організації консультацій із громадськістю, у тому числі щодо залучення представників заінтересованих сторін;
 - обов'язкові для розгляду пропозиції, висновки, аналітичні матеріали щодо вирішення питань у відповідній сфері, підготовки проєктів нормативно-

правових актів, удосконалення роботи органу;

- проводить громадський моніторинг за врахуванням органом виконавчої влади пропозицій та зауважень громадськості, забезпеченням ним прозорості та відкритості своєї діяльності, а також дотриманням нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;
- інформує громадськість про свою діяльність, прийняті рішення та стан їхнього виконання, подає в обов'язковому порядку відповідні відомості органу виконавчої влади для оприлюднення на його офіційному вебсайті та будь-яким іншим способом;
- збирає, узагальнює та подає органу виконавчої влади пропозиції громадськості щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення;
- готує та оприлюднює щорічний звіт про свою діяльність.

Склад громадської ради може формуватися шляхом рейтингового голосування на установчих зборах або рейтингового електронного голосування. Рішення про спосіб формування складу громадської ради приймається органом виконавчої влади.

Строк повноважень складу громадської ради становить два роки з дня затвердження органом виконавчої влади її складу.

Town Hall Meeting (міське зібрання 21-го сторіччя)

Town Hall Meeting – неформальне публічне зібрання місцевих мешканців певної території (зазвичай невеличкого містечка).

Такий формат більше зосереджується на публічних обговореннях, де необхідно стимулювати до активності безпосередніх учасників, аніж на експертних доповідях, форматах «запитання – відповідь» та круглих столах.

Строкати групи громадян беруть участь у дискусії за окремими столами (близько 10-12 людей за столом), детально обговорюючи основні складові різних варіантів вирішення проблеми, проблему спрямування коштів або питання планування.

Відповідальних за прийняття рішення осіб запрошують до участі у заході як пересічних учасників або спостерігачів; вони також дають свою оцінку та відповідають на запитання учасників наприкінці зібрань.

Дискусії за кожним столом скеровують спеціально навчені фасилітатори. Основним їхнім завданням є підтримка заданого курсу обговорення і заохочення учасників висловлювати власні думки і пропозиції.

Учасники перед початком дискусії отримують детальну і збалансовану інформацію щодо винесених на обговорення питань.

Інституції з підтримки громадянського суспільства

Починаючи з кінця 1990-х років у деяких країнах Європи, де іноземне фінансування розвитку громадянського суспільства було значно скорочено й інші джерела фінансування (особливо приватна підтримка і дохід від господарської діяльності) були ще не достатньо популярними, уряди зрозуміли, що фінансова стійкість сектора громадянського суспільства опинилася під загрозою.

В результаті уряди створили фонди для підтримки розвитку громадянського

суспільства та зміцнення потенціалу ОГС шляхом надання інституційної та програмної підтримки.

Уряди також прагнули, щоб ОГС залишалися незалежними у своїй діяльності і продовжували надавати соціальні послуги, залучали громадян в управління та прийняття рішень, а також мали на меті їхнє перетворення в більш стійкі інституції.

Фонди є важливими ресурсами для невеликих організацій, місцевих ініціатив і творчих проєктів, які мають обмежені фінансові можливості.

Правовий статус фондів може бути різним, але всі вони користуються певним ступенем незалежності у функціонуванні.

Інституції (фонди), метою яких є фінансування громадянського суспільства, зокрема територіальних громад, мають безліч різних форм, але всі вони мають спільну мету – інвестування у громадянське суспільство.

Відмінною рисою більшості фондів громадянського суспільства є те, що вони переважно надають інституційні гранти і лише незначну частину грантів на виконання проєктів.

Інституційні гранти надаються для організаційного розвитку окремих організацій та для підтримки ініціатив, які мають значення для певного напрямку державної /місцевої політики, а також в інноваційні (проєктні) ідеї.

Завдяки фінансовій підтримці організації громадянського суспільства мають можливість більш ефективно знаходити різні джерела фінансування, реалізувати свої статутні цілі і є більш стійкими в умовах, коли джерела фінансування зменшуються.

Фонди були створені через визнання урядами:

- важливості сталого громадянського суспільства;
- відсутності достатніх фінансових ресурсів для розвитку громадського сектора.

«Напрямки залучення» Національної коаліції діалогу і свободи США

1.

Первинна мета	Заохотити окремих людей і групи дізнатися більше про себе, свою спільноту чи проблемне питання і, по можливості, придумати новаторське рішення
Напрямок залучення Основні завдання	Дослідження Усунути підозри; створити простір, що надихатиме на проведення різнопланового спілкування; використовувати традиції і символи, щоб люди відкрились і слухали одне одного
Важливо, коли...	Здається, що група чи громада застрягли чи заплутались і потребують глибинного осмислення обставин, що склалися, для порозуміння
Приклади тем Стратегія для організаторів	Підсилення демократії, розуміння «громади» на практиці Надихнути нові рішення і налагодити зв'язки шляхом створення простору, який допоможе людям ділитися своїми думками, почуттями та ідеями

Відповідні інструменти участі	Міжгруповий діалог, відкритий простір, освітні кола, освітні ради (wisdom council), Сократове кафе (Socrates cafe), світове кафе (world cafe), позитивні інтерв'ю (appreciative inquiry), діалог Бома (Bohm dialogue)
Моделюючі запитання до організаторів	Чи можемо ми бути впевнені, що люди відчувають себе в безпеці, висловлюючи свої думки? Які техніки чи ритуали допоможуть їм почати більше слухати і ділитися, не відчуваючи при цьому дискомфорту?

2.

Первинна мета	Розв'язати конфлікт, пришвидшити особисте заспокоєння і зростання та поліпшити стосунки між групами
Напрямок залучення	Трансформація конфлікту
Основні завдання	Створити безпечне місце, де можна послухати кожного, побудувати довіру, поділитися особистою історією і поглядами
Важливо, коли...	Стосунки між учасниками погані або ж не налагоджені взагалі. Проблема може бути розв'язана, тільки якщо люди змінять свою поведінку чи принципи, розширяють своє бачення або візьмуть час на обдумування та розуміння.
Приклади тем	Політична поляризація, ворожі стосунки, міжрасові або ціннісні конфлікти, постравматична терапія
Стратегія для організаторів	Створити безпечний простір для людей з різними поглядами, щоб вони могли поділитися своїм персональним досвідом і відчути, що їх почули. Часто для того, щоб провести попередню підготовку для подальшої дискусії і спільних дій
Відповідні інструменти участі	Стабільний діалог (Sustained dialogue), міжгруповий діалог у спільнотах, медіація «жертва – кривдник» (Victim-Offender Mediation), співчутливе слухання (compassionate listening), проєкт публічної розмови (Public Conversation Project dialogue)
Моделюючі запитання до організаторів	Як підняти проблему належним чином, щоб усі запрошені сторони відчували себе рівними і потрібними на переговорах? Якими є основні потреби людей (в контексті цієї проблеми), і як ці різноманітні потреби можна ефективно забезпечити? Якщо існує конфлікт, то наскільки він публічний і довготривалий? Як ви – якщо взагалі плануєте це робити – зможете перехід учасників до роздумів «що далі»?

3.

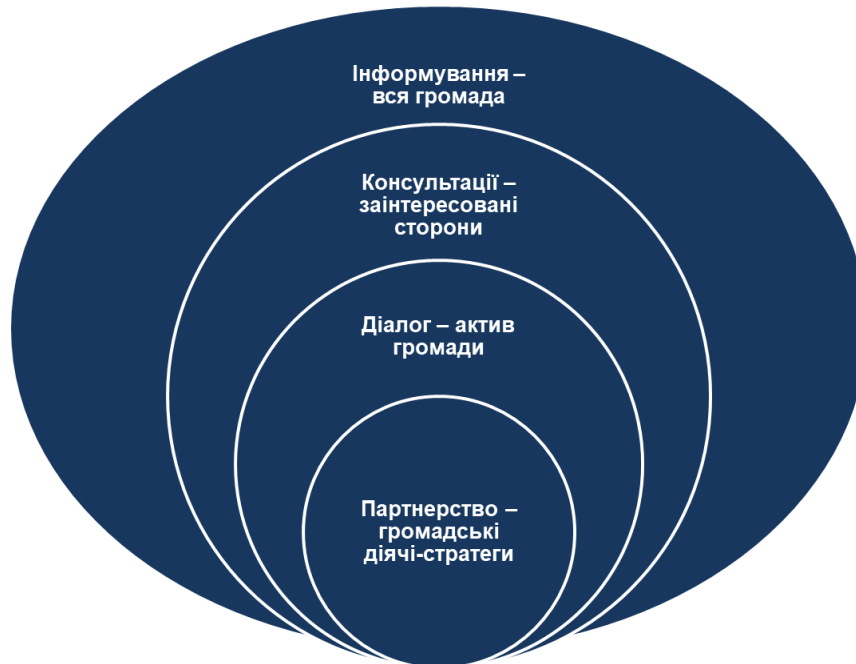
Первинна мета	Вплинути на публічне рішення та позицію громади; підвищити громадську обізнаність
Напрямок залучення	Прийняття рішення
Основні завдання	Назвати і окреслити проблему відверто, зваживши усі погляди та врахувавши різні позиції; виявити суспільні цінності та обговорити можливі рішення
Важливо, коли... Приклади тем	Проблема знаходиться в межах державної (чи навіть персональної) сфери впливу Бюджет, землекористування, охорона здоров'я, суспільна безпека
Стратегія для організаторів	Залучити репрезентативні групи городян до обговорення складних політичних питань. В ідеалі цей процес повинен впливати на подальше вироблення політики

Відповідні інструменти участі	Форуми з національних питань, громадське журі (citizen jury), дорадче опитування (deliberative polling), консенсусна конференція, міські зібрання 21-го століття (21st Century Town Meetings), громадська розробка альтернатив (Citizen Choisework)
Моделюючі запитання до організаторів	Як найповніше представити громаду (довільний добір, репрезентація стейкхолдерів, залучення критичної маси людей)? Чи потрібно/можливо представникам уряду брати участь у процесі пліч-о-пліч із громадянами? Які матеріали необхідно розробити чи залучити? Як ми можемо впевнитися у тому, що процес вплине на політичне рішення?

4.

Первинна мета	Уповноважити окремих людей і групи розв'язувати складні проблеми і брати на себе відповідальність за свої рішення
Напрямок залучення	Спільні дії
Основні завдання	Застосувати діалог і обмірковування для генерації нових ідей і суспільних дій; спільна розробка і втілення планів дій
Важливо, коли...	Проблема потребує втручання великої кількості публічних організацій та приватних осіб; і важливою є постійна дія громади
Приклади тем	Регіональне розширення, інституційний расизм, ювенальне насилля, реакція на кризи
Стратегія для організаторів	Підсилити інтеграцію різних осіб, секторів, організації тощо, зацікавлених у проблемі
Відповідні інструменти участі	Навчальні кола, позитивні інтерв'ю (appreciative inquiry), подальші пошуки (future search)
Моделюючі запитання до організаторів	Хто повинен бути на переговорах? Які важелі впливу вже існують? Яким саме змінам протидіють групи/лідери/інституції? Які групи з усіх тих, на кого рішення матиме вплив, скоріш за все не будуть присутні на обговоренні?

Охоплення громади рівнями партисипації

«Кодекс рекомендованих норм громадянської участі в процесі прийняття рішень» Ради Європи

Етапи прийняття рішень	Рівень участі – ІНФОРМУВАННЯ
Розробка порядку денного	Легкий і відкритий доступ до інформації; дослідження; кампанії та лобювання; вебсайт з основними документами
Підготовка документів	Відкритий і вільний доступ до політичних документів; вебсайт з основними документами; кампанії та лобювання; мовлення по інтернету; вклад досліджень
Рішення	Кампанії і лобювання
Виконання	Відкритий доступ до інформації; вебсайт для доступу до інформації; E-mail-розсилка; FAQ; процедури публічного тендеру
Моніторинг	Відкритий доступ до інформації; збір даних; оцінки; дослідження
Перегляд	Відкритий доступ до інформації

Етапи прийняття рішень	Рівень участі – КОНСУЛЬТАЦІЇ
Розробка порядку денного	Петиції; онлайн-консультації
Підготовка документів	Слухання і групи «запитань – відповідей»; експертні семінари; багатосторонні комітети і консультативні органи
Рішення	Відкриті пленарні засідання або засідання комітетів
Виконання	Події, конференції, форуми, семінари
Моніторинг	Механізми зворотного зв'язку
Перегляд	Конференції чи зустрічі; онлайн-консультації

Етапи прийняття рішень	Рівень участі – ДІАЛОГ
Розробка порядку денного	Слухання і громадські форуми; Форуми громадян і громадські ради; Основні контакти у владних органах
Підготовка документів	Слухання і групи «запитань – відповідей»;; Експертні семінари; Багатосторонні комітети і консультативні органи
Рішення	Відкриті пленарні засідання або засідання комітетів
Виконання	Семінари з підвищення спроможності; навчальні семінари
Моніторинг	Робочі групи чи комітети
Перегляд	Семінари і дискусійні форуми

Етапи прийняття рішень	Рівень участі – ПАРТНЕРСТВО
Розробка порядку денного	Робочі групи чи комітети
Підготовка документів	Спільна підготовка документів
Рішення	Спільне прийняття рішень
Виконання	Стратегічні партнерські зв'язки
Моніторинг	Робочі групи чи комітети
Перегляд	Робочі групи чи комітети

Причини ускладнення взаємодії влади і громади:

- використання організацій громадянського суспільства в політичному процесі, для штучної активізації у виборчий період, в обстоюванні інтересів, прав, запитів не громадян, а партійно-політичних сил, приватних і корпоративних інтересів фінансово-промислових груп, посадових осіб державних органів і органів місцевого самоврядування;
- створення імітаційних громадських рухів та ініціатив, які з використанням організацій громадянського суспільства маскуються під стихійні реакції груп громадян, невдоволених діями чи рішеннями органів державної влади;
- брак прийнятних фінансових, кадрових, організаційних можливостей організацій громадянського суспільства, фіктивність значної кількості організацій громадянського суспільства, невідповідність змісту діяльності заявленим статутним завданням та інше;
- систематичне ігнорування з боку органів державної влади під час ухвалення остаточних рішень як громадської думки загалом, так і позицій організацій громадянського суспільства, висловлених у процесі консультацій, у проведених експертизах, моніторингах, слуханнях тощо;

- дискредитацію потенційно ефективних процедур консультацій із громадськістю, громадської експертизи, слухань; це стосується непрозорості підбору тих організацій громадянського суспільства, які залучаються до консультацій із громадськістю, а також їхньої низької результативності, оскільки пропозиції і рекомендації здебільшого не піддаються ретельному аналізу та не враховуються;
- надання формалізованих відповідей на інформаційні запити до органів державної влади, безпідставних відмов у наданні інформації, а також неналежне і неповне її оприлюднення;
- наповнення вебсайтів органів державної влади здебільшого інформацією про фіксацію створення громадських рад, проведення слухань, експертиз, а не їхнього внеску у зміст ухвалених рішень чи їхнє корегування;
- несиметричність практики соціального діалогу, участі його сторін.

Партнерство влади і громади: проблеми і недоліки

Недостатня нормативно-правова база та інституційна підтримка партнерства влади і громади в Україні

Хоча в Україні існують деякі законодавчі акти, які регулюють міжсекторне партнерство, такі як Закон України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», Закон України «Про засади державної регіональної політики» та інші, вони:

- не враховують всіх аспектів та особливостей партнерства влади і громади;
- не визначають чітких правил та процедур його формування та реалізації;
- не передбачають ефективних механізмів контролю та оцінки результатів.

Також в Україні відсутні спеціальні органи, які би відповідали за координацію, підтримку та розвиток партнерства влади і громади на різних рівнях.

Низький рівень довіри та взаєморозуміння між владою та громадою

В Україні існує значна соціальна дистанція між владою та громадою, яка виникла внаслідок історичних, політичних та культурних факторів.

Влада часто сприймає громаду як пасивного споживача послуг, а не як активного партнера, який має право на участь у прийнятті рішень, контроль за їхнім виконанням та відповідальність за результати.

Громада і собі не довіряє владі, вважає її корумпованою, неефективною та нечутливою до потреб та інтересів громадян. Така ситуація утруднює встановлення діалогу, співробітництва та консенсусу між владою та громадою.